

Monivalintatehtävän oikeat vastaukset:

1. 90-vuotias Tove osti 2 800 euroa maksavan pölynimurin ovelta ovelle kiertävältä, vain yhtä imurimerkkiä tarjoavalta kauppiaalta. Tove katui hankintaa jo samana iltana.
2. Komissio antoi huomautuksen, koska laki oli ajokorttidirektiivin vastainen.
3. Mikko ja vuokranantaja allekirjoittavat sopimuksen 9.9.2019 ja sopimus alkaa 1.10.2019. Sopimus sitoo heitä sopimuksen allekirjoituspäivästä alkaen.
4. Tuomari lieventää rikoksesta annettavaa rangaistusta, koska tuomittu kaupunginjohtaja on kunnan vaikutusvaltaisimpia henkilöitä ja hänen metsästyskaverinsa.
5. Kati ilmoitti ostavansa konsolin itse ansaitsemillaan kesätyörahoilla.
6. Virkamies ilmoittaa lukiolaisille, ettei valmistelussa oleva asia kuuluu heille, eikä aio antaa tietoja. Hän jatkaa, että luultavasti nuorten opettaja on yllyttänyt heitä ottamaan yhteyttä virkamieheen.
7. Koska Erkan oppivelvollisuus on kesken hän ei saisi tehdä yli kahden tunnin työvuoroja koulupäivinä. Työnantajan tulisi antaa nuorelle työntekijälle kirjallinen selvitys työsopimuksen ehdoista. Omistaja voi syyllistyä kunnianloukkaukseen Facebook-kirjoituksessaan.
8. Mirjami voi julkaista kuvia itsestään ja Kalevista julkisilla paikoilla, kuten koulun juhlissa tai uimarannalla otettuja kuvia. Lisäksi hän voi julkaista itsestään mitä kuvia haluaa.

2 a) 6 p. Internet-alustan välityksellä toimiva lyhytaikainen majoitustoiminta rakentuu monen yksityis- ja julkisoikeudellisen oikeussuhteen varaan. Kaikkia tahoja tai oikeussuhteita ei ole tarpeellista mainita, mutta hyvässä vastauksessa yksilöidään useita suhteita.

Yksityisoikeudellisia oikeussuhteista ovat vertaismajoitustoimintaan osallistuvien toimijoiden väliset sopimussuhteet. Näistä tärkein on asunnon tarjoajan ja majoittujan välinen sopimus asunnon lyhytkestoisesta hallinnasta. Toinen sopimussuhde on vertaismajoitusalustaa ylläpitävän yrityksen ja alustalla asuntoa tarjoavan henkilön välillä. Kolmas sopimussuhde on majoittujan ja alustayrityksen välillä. Muita yksityisoikeudellisia oikeussuhteita ovat esimerkiksi aineistossa mainittu asunto-osakeyhtiön ja asunnon omistajan välinen yhtiöoikeudellinen suhde sekä asunnon vakituisen vuokralaisen ja hänen vuokranantajansa välinen sopimussuhde.

Vertaismajoitustoimintaan liittyy myös monia julkisoikeudellisia oikeussuhteita, jotka voivat koskea esimerkiksi ammattimaisen ja satunnaisen majoitustoiminnan erottelua ja siitä juontuvia erilaisia velvollisuuksia sekä verovelkasuhdetta eli asunnon tarjoajan velvollisuutta maksaa saamistaan tuloista veroa. Edes yhden julkisoikeudellisen oikeussuhteen tunnistamisen voi katsoa osoittavan, että vastaaja osaa asettaa ilmiön laajempaan oikeudelliseen kehykseen.

2 b) 6 p. Vertaismajoitustoiminta on ilmiönä uusi eivätkä sen oikeudelliset tai taloudelliset vaikutukset ja kytkenät ole vielä selviä. Tästä syystä vastaus voi käsitellä hyvin erilaisia ja eritasoisia argumentteja. Alla oleva listaus sisältää sekä konkreettisia että abstrakteja puolesta ja vastaan -argumentteja, mutta muutkin loogiset argumentit ovat mahdollisia.

Perustason (3-4 p.) vastaus käsittelee tasapainoisesti argumentteja sekä vertaismajoitustoiminnan puolesta että sitä vastaan, mutta ei välttämättä erota oikeudellisia argumentteja taloutta koskevista.

Kiitettävässä vastauksessa hahmotetaan teknologisen murroksen aiheuttamat markkinavaikutukset ja tunnustetaan ainakin alustavasti se, että vertaismajoitustoiminta – monien muiden alustatalouden liiketoimintamallien tapaan – on myös haastava oikeudellinen ilmiö.

Oikeudelliset argumentit

Vertaismajoitustoiminnan puolesta

- Omaisuuden suoja ja elinkeinonvapaus: jokaisella oikeus hyödyntää omaa omaisuuttaan.
- Vastaus voi ottaa myös laajemman näkökulman ja pohtia esimerkiksi yksityisautonomian ja lisääntyvän sääntelyn suhdetta: onko oikein, että yksityisyritteliäisyyttä suitsitaan? Mikä olisi oikea tapa säännellä alustataloutta laajemminkin?

Vertaismajoitustoimintaa vastaan

- Olemassa oleva lainsäädäntö ei tunnista satunnaista lyhytaikaista majoitustoimintaa eikä ammattimaista lyhytaikaista vuokraustoimintaa. Tästä syystä jo rajanveto majoittamisen/vuokrauksen tai majoittumisen/asumisen välillä on haastavaa.
- Majoitustoimintaa koskeva käsitteistö ei ole yhdenmukainen. Majoitustoimintaa koskevat velvoitteet ja määritelmät sijaitsevat useissa eri laeissa, jotka sijoittuvat eri viranomaisten hallinnonaloille. Tämä voi johtaa siihen, että käytännössä toiminnan luonteen ratkaisevat useat eri viranomaiset oman alan säännösten puitteissa (mm. rakennusvalvojat, pelastusviranomaiset, verottaja) ja ratkaisut voivat olla ristiriidassa keskenään. On epäselvää, minkä lainsäädännön piiriin toimintamalli miltäkin osin kuuluu ja mitä lakisääteisiä velvoitteita missäkin tilanteessa pitäisi hoitaa.
- Sääntelyn epäselvyys tuo mukanaan tulkinnanvaraisuutta ja vaihtelevia toimintatapoja alueittain/paikkakunnittain.
- Vertaismajoitukseen liittyvien velvollisuuksien ja vastuiden epäselvyys erityisesti asunnonomistajien, taloyhtiöiden, viranomaisten, välittäjäyritysten ja -alustojen sekä toimintaan liittyvien muiden palvelujen (mm. avainpalvelut, siivous) näkökulmasta.
- Alustatalouden sopimussuhteiden epätasapaino: alustayritys voi muokata sopimusehdot haluamikseen. Asunnon tarjoajan ja majoittujan mahdollisuudet vaikuttaa sopimukseen ovat rajatut.

Taloudelliset argumentit

Vertaismajoitustoiminnan puolesta

- Mahdollistaa muuten vajaakäytöllä olevien resurssien tehokkaamman hyödyntämisen ja lisätuloja asunnon tarjoajalle.
- Uudenlaiset ja joustavat työmahdollisuudet (useiden asuntojen tarjoaminen työnä, avainpalvelut, siivous).
- Positiiviset kilpailuvaikutukset. Vertaismajoitus haastaa perinteiset majoituspalvelut ja voi pakottaa ne kehittämään palveluitaan tai laskemaan hintoja. Taloudelliset hyödyt myös käyttäjille.
- Yhteiskunnallinen vaikutus paikkakunnalle, sen asukkaille, muihin yrityksiin ja yhteisöihin (esim. matkailupalvelut alueilla, joilla ammattimainen majoitustoiminta ei perinteisesti ole kannattanut).

Vertaismajoitustoimintaa vastaan

- Vertaismajoitus ei aina toimi kilpailullisesti yhdenmukaisessa ympäristössä. Ammattimaisilla majoitusentarjoajilla on enemmän lakisäättäisiä velvoitteita, eivätkö nämä siksi pysty kilpailemaan vertaismajoitustoiminnan kanssa.
- Harmaa talous ja verovälttely.
- Konkreettiset ulkoisvaikutukset: muiden asukkaiden kokemat häiriöt, taloyhtiön lisääntyneet huoltokustannukset.
- Laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset: vuokratason nousu, suosittujen kaupunkien keskusta-alueiden täyttyminen vertaismajoitusasunnoista.

3 a) A-kohdan enimmäispistemäärä on kuusi pistettä. Näistä enintään kaksi pistettä voidaan antaa oikeusvaltioperiaatetta ja enintään neljä pistettä oikeusturvakeinoja koskevasta vastausosioista.

2 p. Oikeusvaltioperiaate

Kaiken viranomaistoiminnan perustana on perustuslaissa säädetty oikeusvaltioperiaate, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Näin ollen myös poliisin toimivallan tilanteessa tulee perustua lakiin. Poliisi saa tehdä vain toimenpiteitä, joista on laissa säädetty ja joiden tekemiseen poliisille on annettu laissa toimivalta. Tässä tapauksessa takavarikko perustuu pakkokeinolain 7:1 §:n. Mielenosoittajia epäillään rikoksesta nimikkeellä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, mistä on todisteena hakaristilipun käyttäminen mielenosoituksessa.

4 p. Oikeusturvakeinot

Jos kansalainen katsoo viranomaisten toimineen väärin tai vastoin hänen oikeuksiaan, kansalaisella on käytössään erilaisia oikeusturvakeinoja.

Yksi oikeusturvakeino on hallintokantelu ylimmille laillisuusvalvojille. Aineistossa oleva dokumentti on vastaus kansalaisen oikeusasiamiehelle tekemään kanteluun. Kantelussa kansalainen on pyytänyt arvioimaan poliisin menettelyä. Eduskunnan oikeusasiamiehen ohella valtioneuvoston oikeuskansleri ovat ns. ylimmät laillisuusvalvojat, jotka valvovat viranomaisten toiminnan laillisuutta.

Tekstistä ilmenee myös, että takavarikon perusteet (pakkokeinosta) voi saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi. Poliisin tekemästä takavarikosta voi siis valittaa tuomioistuimeen.

Lisäksi tekstistä ilmenee, että jos poliisia epäillään rikoksesta, esitutkinnan suorittaa syyttäväviranomainen. Tekstistä on pääteltävissä, että poliisin toimista voi tehdä rikosilmoituksen.

Hyvässä vastauksessa tulee olla oikeusvaltioperiaatteeseen liitettyä lainmukaisuuden vaatimus ja tunnustetaan ainakin kaksi oikeusturvakeinoja ja avataan niitä hieman.

3 b) B-kohdan enimmäispistemäärä on 14 pistettä. Näistä enintään kuusi pistettä voidaan antaa perusoikeuksien välisten ristiriitatilanteiden kuvaamisesta ja enintään kahdeksan pistettä niiden tarkemmasta käsittelystä.

6 p. Perustuslain turvaamien oikeuksien väliset jännitteet

Vastauksessa tulisi tunnustaa perusoikeuksien välisiä ristiriitatilanteita (perusoikeuksien kollisio). Hyvässä vastauksessa ei vain luetteloida ristiriitoja, vaan avataan tarkemmin niitä parissa tapauksessa.

Mielenosoittajien käyttämä kokoontumisvapaus (mielenosoitus) ja sanan- ja ilmaisunvapaus demokratiaan liittyvinä oikeuksina, joihin liittyy mahdollisuus ns. vastamielenosoituksiin. Vastakkaisilla näkemyksillä on oikeus tulla ilmaistuksi.

Huomioidaan, etteivät mielipiteen vapaus ja kokoontumisvapaus oikeuta henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaamiseen tai omaisuuden vahingoittamiseen. Vastauksessa voidaan huomioida myös omaisuuden suoja (poliisi on ottanut pois mielenosoittajien omaisuutta eli liput).

Mielipiteenvapaus ei ole rajoittamaton, vaan siihen liittyy ihmisarvon kunnioittaminen. Vastauksessa voidaan tuoda esille myös muu lainsäädäntö, joka rajoittaa mielipiteen vapautta. Suojattavia oikeushyviä ovat kiihottaminen kansanryhmää vastaan, uskonrauha ja kunnianloukkaus. Huomioidaan, että lakien tarkoituksena on suojata ihmisarvoa ja muita perusoikeuksia kuten uskonvapaus.

Huomioidaan, että poliisin tehtävä on turvata perusoikeuksien toteutumista. Poliisin tehtävänä oli turvata itsenäisyyspäivänä sekä kokoontumis- ja sananvapautta että yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Toisaalta poliisilla on oikeus käyttää pakkokeinoja, joilla puolestaan puututaan kansalaisten perusoikeuksiin. Voidaan nimetä joitakin pakkokeinoja kuten pidättäminen ja voimakeinojen käyttö.

8 p. Mistä näkökulmista perustuslain turvaamien oikeuksien välisiä jännitteitä voidaan käsitellä yhteiskunnassa?

Vastauksesta voi saada hyvät pisteet käsittelemällä muutamaa asiaa huolella eri näkökulmista. Hyvässä vastauksessa osataan tuoda esille se, että useimpiin kysymyksiin ei ole yksiselitteisiä vastauksia. Esimerkiksi jonkin asian kieltämisellä tai rajoittamisella on positiivisia ja negatiivisia seurauksia. Alla oleva lista ei ole tyhjentävä, vaan vastaajalla voi olla omia ajatuksia, jotka ovat kuitenkin loogisia ja noudattavat oikeusvaltioperiaatetta, perusoikeuksia ja demokratiaperiaatetta.

Velvollisuus ilmoittaa mielenosoituksesta voi tulla esille vastauksessa. Ajatusta voidaan viedä eteenpäin pohtimalla mikä merkitys olisi mielenosoitusten ilmoitusvelvollisuuden tiukentamisella (esim. edellisen hallituksen esitys, jossa esitettiin, että ilmoitus olisi tehtävä 24 tuntia ennen mielenosoitusta voimassa olevan 6 tunnin sijaan) tai kokonaan luvanvaraistamisella.

Vastauksessa voidaan pohtia käytännön läheisesti minkälaisia haasteita kokoontumisvapauden käyttämisessä (vastamielenosoitukset) on kohdattu viime vuosina, ja millaisia ratkaisuja niihin on esitetty.

Tuodaan esille poliisin rooli toisaalta turvata mielenosoittajien oikeudet ja toisaalta poliisin velvollisuus kontrolloida mielenosoituksia, jos mielenosoittajat rikkovat lakia. Voidaan pohtia esimerkiksi naamioitumiskieltoa.

Poliisin on toiminnassaan kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia. Lisäksi vastauksessa on voitu huomioida, että poliisin toimivaltuuksien käytön on oltava lailla perusteltavia ja oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään.

Vastaaja voi analysoida miten demokraattisessa yhteiskunnassa tulee tai tulisi suhtautua erilaisiin vastakkaisiin tai kärjekkäisiin mielipiteisiin ja missä niiden rajat kulkevat.

Voidaan nostaa esille rikostuomiot, joita on annettu sananvapauserikoksista ja voidaan pohtia vihapuhetta ja sen kriminalisointia. Voidaan myös pohtia uskonrauhan rikkomisen dekriminalisointia. Lisäksi asiaa voidaan tarkastella myös maalittamisen näkökulmasta.

Vastauksessa voidaan problematisoida esimerkiksi hakaristilippujen kriminalisoimisen tarvetta tai Pohjoismaisen vastarintaliikkeen lakkautuskanteeseen liittyviä näkökohtia. Tällöin ristiriidassa ovat toisaalta kyseisen esimerkiksi mielenosoituksia järjestäneen yhdistyksen jäsenten yhdistymis- ja sananvapaus ja

toisaalta se, että tuomioistuin perusteli lakkautuspäätöstä muun muassa sillä, että yhdistyksen toimintaan liittyy rotusyrjintää ja vihapuhetta. Sananvapauden rajat ylittyivät.